

Lausunto

30.04.2021

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Finn-ARMA-verkosto on korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten perustama laaja-alainen yhteistyöverkosto, joka toimii tutkimushallinnon, tutkimuksen tuen ja tutkimuspalveluiden alueella. Kokonaisuutena strategia on kunnianhimoinen ja tavoitteet ovat selkeitä ja kannatettavia. Verkosto ehdottaa strategisten tavoitteiden perustaksi tiedeyhteisössä jo laajasti käytettyjä FAIR-periaatteita. Niiden myötä pystytään myös määrittelemään avoimuus yhdenmukaisesti ja kansainvälisesti yhteentoimivana.

Yleisenä huomiona toteamme myös, että instituutioissa kerätty tieto on laadultaan vaihtelevaa. Osa tiedosta on kerätty sisäisiä tarkoituksia varten tietyssä kontekstissa eikä laajemmin jaettuna kontekstista irrotettuna enää kuvaa asioita oikein. Tällaista dataa ei pitäisi käyttää laajempien johtopäätösten tekemisen taustaksi eikä kerätä kansallisiin rekistereihin. Tiedon laadun parantaminen voi olla mahdotonta tai tarpeettoman kallista saavutettuihin etuihin nähden. On syytä muistaa myös tarkoituksenmukaisuus dataa jaettaessa.

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoite 1.1.

Tiedon jakamisen ja sen yhteiskäytön osalta tietopalveluyksiköillä, kuten esimerkiksi kirjastoilla on jo vuosikymmenten kokemus. Tässä toiminnassa kertynyttä kokemusta kannattaa hyödyntää. Kansainvälinen yhteistyö tieteen ja tutkimuksen näkökulmasta on arkipäivää ja on hyvä, että tämä on raportissa tunnistettu.

Tiedonhallintalautakunnalle on annettu vastuurooli tiedon hyödyntämisen ja avaamisen ohjaamisessa. On huomattava ettei lautakunnassa ole tällä hetkellä lainkaan edustajia korkeakouluista tai varsinaisista tutkimuslaitoksista. Siksi on kiinnitettävä erityistä huomiota yhteistyöryhmien ja sektorikohtaisten ryhmien edustavuuteen, jotta näiden toimijoiden tieto ja näkemykset saadaan kattavasti selville. Sektorikohtaisten ja yhteistyöryhmien näkemyksille on tämän vuoksi myös annettava riittävä painoarvo.

Yksityiskohdista toivotaan selvennystä mitä korkeakoulusektorin näkökulmasta tarkoitetaan raportin virkkeellä: ”Julkisen hallinnon organisaatioille tulee selkeästi määritelty ja tulossopimuksellinen vastuu hyödyntää ja avata tietoa.

Tavoite 1.2.

Tavoitetta ”lainsäädäntö ja määräykset velvoittavat avaamaan kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon tietoaaineistot” toivotaan tarkennettavaksi tutkimusaineistojen osalta. Onko tarkoitus muuttaa tutkimusaineistojen avaamisen suositukset velvoittavaksi lainsäädännöksi? Entä kuinka linjausta sovellettaisiin tutkimushankkeissa, joissa on mukana sekä julkista että yksityistä rahoitusta?

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Verkosto pitää tavoitteita hyvinä ja ne ovat monelta osin yhdenmukaisia korkeakoulujen omien tavoitteiden kanssa.

Kysymys herää tavoitteen "tiedon jakamisen vaikutuksia ja vaikuttavuutta yhteiskunnassa seurataan ja arvioidaan" realistisesta toteuttamisesta ja kuinka sille kehitetään toimivia mittareita.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Teema on hyvin muotoiltu ja on organisaatioiden näkökulmasta keskeinen. Rajapinnat (API) ovat digitalisaation ytimessä ja niiden käytön mittaus oikein toteutettuna voi kertoa siitä miten digitalisaatio on organisaatiossa edennyt. Rajapintojen hyödyntäminen ja käyttö on tehtävä helpoksi ja ymmärrettävä, että ne on tarkoitettu nimenomaan järjestelmien väliseen tiedonvaihtoon. Saavutettavuuden ja käytettävyyden parantamiseksi on hyvä tähdätä avoimiin rajapintoihin sekä tehdä käyttöoikeutta edellyttävien rajapintojen hyödyntäminen mahdollisimman sujuvaksi.

Keskeinen asia ovat myös kattavat ja yhteentoimivat metatiedot sekä dokumenttien ja aineistojen pysyvät tunnisteet, joiden avulla varmistetaan niiden yksiselitteisyys ja jatkokäyttö. Kolmas asia, johon rajapintojen ja metatietojen ohella on kiinnitettävä erityistä huomiota on tietojen koneluettavuus.

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tieto ja sen hyödyntäminen voidaan nähdä kansalaistaitona, jonka opettamiseen on syytä panostaa. Hyvä datalukutaito on edellytys datan avaamisen hyötyjen ymmärtämiselle ja sen myötä tapahtuvien muutosten hyväksymiselle. Hankaluuksia voi seurata, kun arkkitehtuuria ryhdytään suuntaamaan avoimemmaksi, mutta organisaatioiden järjestelmät on suunniteltu käytettäväksi suljetuissa ympäristöissä.

Tällä hetkellä on jo olemassa ja käytössä paljon julkisin varoin tuotettuja työkaluja ja palveluita. Nyt on tärkeää lisätä niiden käyttäjäkuntaa ja saada eri osapuolet aidosti hyödyntämään yhteisiä koodistoja, sanastoja ym. välineitä sekä olemassa olevia parhaita käytäntöjä yhteentoimivuuden edistämiseksi.

Rydman Walter
Finn-ARMA-verkosto - Tutkimuksen tuen ja hallinnon asiantuntijoiden
yhteistyöverkosto